

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

ŽEMĖS ŪKIO SRITIES MOKESČIŲ LENGVATOS

2013 m. gruodžio 20 d. Nr. VA-P-60-3-24

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Žemės ūkio veikla – veikla, apimanti žemės ūkio produktų gamybą, savos gamybos žemės ūkio produktų perdirbimą ir iš jų pagamintų maisto ar ne maisto produktų realizavimą, taip pat paslaugų žemės ūkiui teikimą ir (arba) geros agrarinės ir aplinkosauginės žemės būklės palaikymą¹.

Žemės ūkio veiklos subjektas – žemės ūkio veikla arba žemės ūkio ir alternatyviaja veikla užsiimantis fizinis ar juridinis asmuo arba fizinių ar juridinių asmenų grupė, taip pat Lietuvoje registruotas užsienio juridinio asmens filialas, kurių žemės ūkio valda yra įregistruota Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre².

Žemės ūkio valdos ar ūkio ekonominis dydis – dydis, nustatomas bendrąjį standartinį gamybinį pelną padalijus iš ekonominio dydžio vieneto (EDV)³.

Kontrolės veiksmai – operatyvūs patikrinimai, mokestiniai tyrimai ar mokestiniai patikrinimai, kuriuos VMI atlieka kontroliuodama mokesčių mokėtojus.

VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija.

NMA – Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos.

PVM – pridėtinės vertės mokestis.

GPM – gyventojų pajamų mokestis.

EDV – ekonominio dydžio vienetas, lygus 4 143 Lt.

Valdų registras – Žemės ūkio ir kaimo verslo registras.

¹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymas, 2002-06-25 Nr. IX-987, 2 str. 22 d.

² Ten pat, 2 str. 23 d.

³ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010-12-23 įsakymu Nr. 3D-1106 patvirtinto Žemės ūkio valdos ar ūkio Bendrojo standartinio gamybinio pelno ir ekonominio dydžio, išreiškiamo ekonominio dydžio vienetais, apskaičiavimo tvarkos aprašo 2 p.

SANTRAUKA

Lietuvoje, kaip ir daugelyje šalių, žemės ūkis sulaukia ypatingo valstybės dėmesio. Žemdirbiai traktuojami kaip smulkaus verslo atstovai, vykdančys didelės rizikos verslą, kuriam įtakos turi gamtiniai faktoriai. Viena iš valstybės paramos priemonių žemės ūkiui – įvairių mokesčių lengvatų suteikimas. Mokesčio lengvata – tai mokesčių mokėtojų ar jų grupei mokesčio įstatymo nustatytos išskirtinės apmokestinimo sąlygos, kurios yra palankesnės, palyginti su įprastinėmis sąlygomis⁴.

Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programoje numatyta pertvarkyti mokesčių sistemą. Vienas iš tokios pertvarkos tikslų – taikyti vien socialiai reikšmingas ir tikslingas mokesčių lengvatas verslui ir visuomenei bei numatyti tik ekonomiškai pagrįstas, ūkio plėtrą skatinančias, konkrečių visuomenei reikšmingų tikslų siekiančias mokesčių lengvatas⁵. Taigi mokesčių lengvatos yra labai svarbus mokesčių politikos instrumentas. Lietuvos mokesčių įstatymuose nustatytos 25-ios žemės ūkio srities mokesčių lengvatos, taigi Lietuvoje žemės ūkio subjektams yra nustatyti specialūs mokesčių režimai, supaprastintos schemos, arba mažiausias pajamas uždirbantieji visai atleidžiami nuo pajamų mokesčių.

Finansų ministerija kasmet Seimui teikia valstybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinį, kurio aiškinamajame rašte nurodomi duomenys apie negautas pajamas dėl mokesčių lengvatų taikymo. 2012 m. aiškinamajame rašte pateikta informacija apie 274 mln. Lt valstybės biudžeto pajamų netekimus dėl vienos žemės ūkio srities mokesčių lengvatos⁶ taikymo.

Audito metu siekėme įvertinti, ar žemės ūkio srities mokesčių lengvatos taikomos rezultatyviai:

- ar žinoma, kiek žemės ūkio veiklos subjektų turi teisę taikyti žemės ūkio srities mokesčių lengvatas;
- ar žinoma, kokios yra deklaruotinos pajamos iš žemės ūkio veiklos;
- ar taikomos pakankamos žemės ūkio srities mokesčių lengvatų administravimo priemonės ir būdai.

Žemės ūkio politiką formuoja ir vykdo Žemės ūkio ministerija. Valstybės politikos įgyvendinimą finansų srityje formuoja, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja Finansų ministerija. Pagrindinė institucija, atsakinga už mokesčių lengvatų administravimą, yra Valstybinė mokesčių inspekcija⁷.

Audito išvados suformuluotos įvertinus ir išanalizavus audituojamų ir kitų subjektų pateiktus 2009–2012 m. duomenis apie žemės ūkio veiklos subjektus, žemės ūkio srities mokesčių lengvatas ir jų taikymą.

Atlikdami auditą laikėmės nuostatos, kad audituojami ir kiti subjektai pateikė išsamią ir objektyvią informaciją, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame savo išvadas ir rekomendacijas.

⁴ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, 2004-04-13 Nr. IX-2112, 2 str. 9 d.

⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51.

⁶ Akcizų lengvata, taikoma žemės ūkiui skirtiems degalams.

⁷ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, 2004-04-13 Nr. IX-2112, 15-16 str.

IŠVADOS

Žemės ūkio veiklos subjektai į apmokestinimo sistemą įtraukti nuo 2009 metų, jiems nustatytos lengvatinės apmokestinimo sąlygos. Tačiau apmokestinant žemės ūkio veiklos subjektus nebuvo išsamiai įvertintos šių subjektų mokamų mokesčių administravimo priemonės ir būdai.

1. Valstybės registruose nėra tikslios informacijos, kuri leistų nustatyti asmenų, vykdančių žemės ūkio veiklą, skaičių. Dėl šios priežasties sudėtinga įvertinti žemės ūkio srities mokesčių lengvatų taikymo tikslingumą, poveikį žemės ūkiui, biudžeto pajamoms (1 dalis).
2. Nežinomas deklaruotinas žemės ūkio veiklos subjektų pajamų iš žemės ūkio veiklos dydis, todėl apsunkinamas žemės ūkio srities mokesčių lengvatų taikymo masto, jų poveikio biudžeto pajamoms ir žemės ūkiui vertinimas, o mokesčių lengvatomis gali naudotis asmenys, kuriems jos nepriklauso (2 dalis).
3. Netikslūs duomenys apie žemės ūkio veiklos subjektus ir jų pajamas turi įtakos žemės ūkio veiklos subjektų mokamų mokesčių administravimui, VMI vykdomų kontrolės veiksmų pagrįstumui ir reikšmingumui, todėl šie subjektai gali būti netinkamai kontroliuojami ir nemokėti mokesčių. Audito metu nustatyta, kad 84 proc. atrinktų fizinių asmenų NMA ir VMI pateikė skirtingą informaciją apie savo finansinę padėtį 2009–2012 m.: VMI pateiktose metinėse pajamų deklaracijose jie nurodė 8,7 mln. Lt mažesnes apmokestinamąsias pajamas iš žemės ūkio veiklos nei NMA pateiktose finansinėse ataskaitose (3 dalis).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

Siekiant užtikrinti, kad Ūkininkų ūkių registre būtų aktuali informacija, imtis priemonių, kad šio registro duomenys kasmet būtų atnaujinami ir kad šiame registre būtų įregistruoti faktiškai veikiantys ūkiai (1 išvada).

Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos

1. Siekiant užtikrinti, kad žemės ūkio veiklos subjektų pajamos iš žemės ūkio veiklos būtų deklaruojamos teisingai, nustatyti papildomas mokesčių administravimo priemones ir būdus, vykdyti žemės ūkio veiklos subjektų pajamų iš žemės ūkio veiklos kontrolę (2, 3 išvados).
2. Įvertinti ataskaitoje nurodytų 37 asmenų⁸ 2009–2012 m. finansinius duomenis, atlikti kontrolės veiksmus ir nustatyti, ar šie asmenys teisingai deklaravo apmokestinamąsias pajamas iš žemės ūkio veiklos. Atlikti kontrolės veiksmus ir kitų asmenų, teikiančių finansines ataskaitas NMA ir turinčių deklaruoti VMI pajamas iš žemės ūkio veiklos, atžvilgiu. Nustačius, kad finansinėse ataskaitose nurodyta neteisinga informacija, apie tai informuoti NMA (3 išvada).

⁸ Dėl asmens duomenų apsaugos asmenų sąrašas pateikiamas VMI adresuotame rašte.